Forskarintervju: Mattias Lindahl

Mattias Lindahl är professor i produktrelat-erat miljöarbete på avdelningen för Industriell miljöteknik, vid Linköpings universitet. Han undervisar och forskar inom cirkulär ekonomi, miljöanpassad produktutveckling (ecodesign) och funktionsförsäljning (product service sys-tems).

Lindahl är även styrelseledamot i Svenska institutet för standarders styrelse och 2022 blev han utsedd till delegat i Delegationen för cirkulär ekonomi.

Hur tycker du att elektronikskatten fungerar?

Jag ser ett par utmaningar. För det första motverkar skatten sitt syfte genom att kunder tenderar att välja billigare, mindre hållbara och miljövänliga produkter på grund av den ökade kostnaden som skatten för med sig, vilket strider mot det ursprungliga målet som jag tolkat det – att främja inköp av mer hållbara och miljövänliga alternativ.

Vidare utgör skatten ett hinder för företag som fokuserar på återtillverkning av elektronikprodukter, vilket undergräver insatserna för en mer hållbar elektronikanvändning i vårt samhälle – en som ser till att vi använder tillverkade produkter längre. Den försvårar även för mindre bemedlade kunder att kunna köpa bra begagnade produkter.

Avslutningsvis nås inte det grundläggande antagandet att skatten skulle få elektronikföretag att ändra sina produkter på detta sätt. Den svenska marknaden är för liten för att utgöra en signifikant drivkraft för globala tillverkare. Att verka för en skatt på EU-nivå vore ett mer effektivt alternativ, tillsammans med lagstiftning som främjar längre livslängd och lägre livscykelkostnader för produkter. Den sistnämnda kan drivas på genom offentlig upphandling här i Sverige.

Varför tror du att politiker frestas att införa den här typen av skatter?

Det är verkligen en bra fråga. Jag tror att problemet var lockelsen av skattens uppenbara enkelhet och den samstämmighet som fanns bland politikerna. Det lät ju bra, vilket även gjorde att det aldrig blev någon större debatt och analys om skattens potentiella negativa effekter.

Detta tillvägagångssätt beror även säkert på en välmenad önskan om att snabbt visa på handling och engagemang i miljö- och hållbarhetsfrågor.

Hur tycker du att politikerna borde göra i stället?

Politiker bör fokusera på åtgärder som har en verklig och mätbar positiv effekt på miljön och produkternas hållbarhet. Mer konsekvensanalys vore önskvärt – i detta ligger ett utökat systemperspektiv som tydligare analyserar omliggande effekter som kanske inte är önskvärda.

Detta inkluderar även att fokusera mer på att verka för implementering av politik och regleringar på minst EU-nivå för att säkerställa att de åtgärder som eftersträvas får tillräcklig genomslagskraft.

Exempel på sådana åtgärder kan vara lagstiftning som kräver att leverantörer redovisar planerad livslängd och livscykelkostnad för sina produkter, samt att offentliga upphandlingar prioriterar inköp baserade på dessa kriterier för att främja en mer cirkulär och hållbar utveckling.

Räkna hur mycket du betalar i elektronikskatt via vår kalkylator.